

Trækfugle mellem Sydgrønland og Island.

Af IVOR McLEAN og KENNETH WILLIAMSON.

(With a Summary in English: Migrants between South Greenland and Iceland.)

Der blev gjort observationer over trækkende fugle fra den engelske meteorologiske station ombord på O.W.S. "Weather Observer" ved station »Alpha« beliggende ved indsejlingen til Danmark Strædet på 62° N 33° V fra midten af april til midten af maj og igen fra midten af oktober til midten af november 1959. I løbet af foråret kom der ca. 25 fugle ombord på skibet repræsenterende 12 forskellige arter, medens der i efterårsperioden kun kom 5 fugle repræsenterende 4 arter, af hvilke ingen var spurvefugle. Tre, måske fire, af forårsfuglene døde af udmattelse, medens de andre levede op, da der blev udlagt melorme og blandet fuglefrø forskellige steder på dækket.

Vi skylder Meteorological Office (Air Ministry) i England tak for de modtagne vejrberetninger; vi vil også udtrykke en tak til fru AGNETE VOLSØE, som har oversat vor artikel til dansk. I den systematiske liste er tiderne opgivet i GMT og vindhastigheden i knob.

Forårsobservationer.

Forårstrækket, som for størstedelen fandt sted under højtryk, synes i det store og hele at have haft retning fra det sydlige Grønland til Island. I de første dage på stationen herskede der et lavtryk ved Rockall Seas, således at vinden var SØ-SSØ i Skotland og på Hebriderne og østlig over havet syd for Island. Et højtryksområde fra Grønland, som nåede Skotland den 18. april, stimulerede sandsynligvis gåsetrækket. Den svage sydøstlige vind over det nordøstlige Atlanterhav var yderst gunstig for trækket til Island og Grønland, men ved »Alpha« gav den mod syd liggende lavtryksfront dårlig sigtbarhed.

Iøvrigt var sigtbarheden overalt god til særdeles god, og vejret var smukt. Mellem den 27. og 29. april befandt der sig et sammensat lavtryk mellem Færøerne og Shetlandsøerne med centrene nord og vest for de Britiske Øer; i Danmark Strædet var vejret præget af et højtryk med moderat vind, som løjede lidt af den 28., skønt forholdene forværredes, da et

mindre lavtryk nærmede sig Island den 29. I denne periode synes fuglene at have benyttet sig af det gode vejr til at flyve mellem det sydlige Grønland og Island.

Der var atter en periode med uroligt vejr den 7. og 8. maj med et kraftigt lavtryksområde i Danmark Strædet, som gav sydlig vind mellem Skotland (hvor det fine vejr den 10. efterfulgtes af en lavtrykskile den næste dag) og Island. Da dette lavtryk bevægede sig i østlig retning, svingede vinden på »Alpha«, indtil den under lavtryksudfyldningen den 9. blæste fra den grønlandske kyst. Den 10. var der igen højtryk over Danmark Strædet kommende fra Atlanterhavet, og det er ikke usandsynligt, at spurvefugletrækket nu atter gik fra vest til øst.

Grå gæs (*Anser sp.*). En flok på ni fløj over i østlig retning, udstødende deres typiske skrig, kl. 11.27 den 19. april (vind 120°/16). Det var tåget med sigtbarhed 1000 yards, men solen var synlig. Kl. 19.25, da sigtbarheden var gået ned til 800 yards, landede en gås på bakken, senere gik den ned på vandet tæt ved skibet (vind: 130°/13).

Sangsvane (*Cygnus cygnus*). Tre voksne svaner gik ned på vandet tæt ved skibet på 61°51' N. 33°06' V. kl. 16.22 den 7. maj (vind: 360°/27) og blev der, da skibet kort efter sejlede tilbage til sin station. En anden svane (eller måske en fra samme flok) gik ned på vandet tæt ved skibet kl. 20.00 og efterlodes der, da skibet sejlede videre kl. 20.45. Den sås med »gumpen i vejret« en gang, muligvis for at tage affald kastet ud fra kabynsen kort tid i forvejen.

Hjejle (*Charadrius apricarius*). To Hjejler kredsede rundt om skibet i 5 timer efter kl. 14.00 på 62°51' N. 28°15' V. den 15. april (vind: 040°/31).

Rødben (*Tringa totanus*). En Rødben kredsede rundt om skibet fra kl. 14.04 den 15. april (vind 040°/31), men kl. 16.46 fløj den mod styrehusets vindue og faldt i havet. En anden Rødben kredsede i 5 minutter fra kl. 09.50 næste dag om skibet (vind 040°/30), og en tredje i 12 minutter efter kl. 07.30 den 17. (vind 050°/30), før den kom ombord; her blev den til kl. 18.00.

Havterne (*Sterna paradisaea*). To Havterner fløj i nordlig retning, medens de lod deres stemme høre, kl. 09.10 den 10. maj (vind 050°/13).

Vindrossel (*Turdus iliacus*). De fugle, som kom ombord kl. 10.00 og kl. 10.14 den 15. april (vind 040°/34), blev på skibet til først på eftermiddagen den 16. De sås ikke tage føde til sig (Ang. diskussion om det vindrosseltræk, som blev iagttaget fra et vejrskib syd for Island den 12.–13. april 1959 se McLEAN 1959).

Stenpikker (*Oenanthe oenanthe*). Ingen af de Stenpikkere, som kom ombord (tabel 1), var typiske repræsentanter for den grønlandske race *leucorrhoea*; de, man fik undersøgt, henførtes til *Oe. oe. schiøleri*

TABEL 1

Stenpikkere (*Oenanthe oenanthe*) iagttaget ved vejrstationen »Alpha« i Nordatlanten.

Wheatears (*Oenanthe oenanthe*) observed at ocean weather-station »Alpha«.

Dato <i>Date</i>	Tid <i>Time GMT</i>	Vind retn./knob <i>Wind dir./knots</i>	Alder Køn <i>Age Sex</i>	Bemærkninger <i>Remarks</i>
27. apr.	08.10	250°/18	Ad. ♂	Døde tidligt om morgenen den 30. <i>Died early morning 30th.</i>
28. apr.	13.23	190°/10	♂	Forsvandt om natten, sandsynligvis for udmattet til at overleve. <i>Disappeared overnight, probably too exhausted to have survived.</i>
7. maj	14.35	010°/22	♀	Aktiv, fløj bort om natten. <i>Active, departed during the night.</i>
8. maj	22.25	340°/28	♂	Blev ombord til om eftermiddagen den 10. <i>Stayed aboard till afternoon 10th.</i>
9. maj	10.39	310°/10	♂	Døde kl. 11.35 den 10. <i>Died at 11.35 10th.</i>
			♂	Døde ca. kl. 09.45 den 10. <i>Died about 09.45 10th.</i>
9. maj	18.40	320°/09	♂	Fløj videre om morgenen den 10. <i>Departed mid-morning 10th.</i>
			♀	Fløj videre midt på eftermiddagen den 10. <i>Departed mid-afternoon 10th.</i>

på grundlag af fjerdragt og mål. Den voksne han havde følgende mål: vinge 101 mm, hale 54 mm, næb til kranium 18¹/₂ mm, tarse 29 mm; dens vægt, da den døde, var 16,9 g. Hunnen fra 7. maj havde vingemål 99 mm og vejede 20,3 g. De to hanner observeret 9. maj kom fra nord-vest: den ene blev vejet, kort før den døde, den anden kort efter, begge havde en vægt på 17,2 g. De blev sendt til University Museum, Oxford. Vægten af de vestlige racer af Stenpikker er blevet diskuteret af WILLIAMSON (1958), og det synes som om 17 g eller ca. 60 % af gennemsnitsvægten hos trækkende *schioleri*, som når til Fair Isle under et højtryk, er den minimumsvægt, med hvilken de kan opretholde livet. De fleste af Stenpikkerne åd villigt melorme.

Engpiber (*Anthus pratensis*). En aktiv og urolig fugl var ombord i 20 minutter før kl. 17.00 den 23. april (vind 060°/21). En anden fugl blev ombord i 20 minutter fra kl. 9.55 den 9. maj (vind 310°/10). Der kom nogle fugle ombord kl. 09.10 og kl. 13.10 den 10. maj (vind 050°–

070°/12), som blev til sent på eftermiddagen. Ingen af dem sås æde, medens de var ombord på skibet.

Hvid Vipstjert (*Motacilla a. alba*). En fugl, der kom kl. 12.55 den 10. maj (vind 070°/12), blev ombord til næste formiddag.

Gråsiskan (*Carduelis flammea*). En kredsede rundt tæt ved skibet og kunne således iagttages tydeligt; den udstødte en høj, hård kvinden i 12 minutter efter kl. 13.51 den 29. april (vind 180°/13). Det var en mørktfarvet, stærkt stribet fugl, og den havde ikke lys gump, altsammen træk, der er typiske for *C. f. rostrata*.

Laplandsværpling (*Calcarius lapponicus*). En smuk han fløj ind i en kahyt, men fløj ud igen, før man kunne fange den kl. 17.20 den 9. maj (vind 320°/09). Dens kald bestod af en afdæmpet men ret hård totonet lyd; den var ikke sky. Den åd af det blandede fuglefrø og fløj bort i løbet af natten.

Snespurv (*Plectrophenax nivalis*). Forekomsterne er opnoteret i tabel 2. Alle fuglene åd villigt af det blandede fuglefrø og var aktive og urolige, medens de opholdt sig ombord; det bemærkes, at adskillige blev i nærheden i 1½–3 dage for at drage fordel af den udlagte føde.

TABEL 2

Snespurve (*Plectrophenax nivalis*) iagttaget ved vejrstationen »Alpha« i Nordatlanten.

Snow Buntings (*Plectrophenax nivalis*) observed at ocean weather-station »Alpha«.

Dato <i>Date</i>	Tid <i>Time GMT</i>	Vind retn./knob <i>Wind dir./knots</i>	Køn <i>Sex</i>	Bemærkninger <i>Remarks</i>
29. apr.	13.20	180°/13	♀	To ♂♂, 1 ♀ fløj bort i løbet af natten den 30. apr.–1. maj. Den tilbageværende ♂ og ♀ fløj bort om eftermiddagen den 2. maj. <i>Two ♂♂, 1 ♀, left during night of 30th/1st; remaining ♂, ♀ left afternoon of 2nd May.</i>
	13.35	180°/13	♂	
	14.17	180°/13	♂♂	
	18.00	270°/05	♀	
7. maj	14.35	010°/22	♀	Fløj bort om natten. <i>Left during night.</i>
8. maj	22.25	340°/28	♂	Fløj bort om eftermiddagen den 10. <i>Left afternoon 10th.</i>
9. maj	18.40	320°/09	♂	Fløj bort om eftermiddagen den 10. <i>Left afternoon 10th.</i>

Efterårsobservationer.

Den første trækfugl var en hun af Ederfugl (*Somateria mollissima*), som fløj rundt om skibet i ca. 10 minutter i tussmørket den 22. oktober; den kom tæt hen til skibet, men gik hverken ned her eller på havet. Dette skete på rejsen til Reykjavik, ca. 70 miles syd for Island på $62^{\circ}24'N$ $19^{\circ}32'V$ (vind $230^{\circ}/38$). At dømme efter de daglige vejrmedlinger synes det sandsynligt, at fuglen er ført fra det sydlige Grønland med den stærke vind, der blæste langs den sydlige front af et lavtryk med centrum nordvest for »Alpha«. Den 28. gik en Ederfugl han ned på havet tæt ved skibet i tåget vejr på $61^{\circ}57'N$ $33^{\circ}10'V$ og blev der en halv times tid om formiddagen; den kan også være kommet fra Grønland med den lavtrykskile, der befandt sig over Danmark Strædet (vind $220^{\circ}/18$).

På vejen fra Reykjavik til »Alpha« på $63^{\circ}13'N$ $27^{\circ}33'V$ kl. 14.40 den 24. kredsede en Sortgrå Ryle (*Calidris maritima*) omkring skibet i 6 minutter. Sandsynligvis er den ført afsted med de vestlige og nordvestlige vinde fra Sydøstgrønland (vind $260^{\circ}/25$). En Almindelig Ryle (*Calidris alpina*) fløj rundt om skibet i fem minutter tidligt på eftermiddagen den 18. november på $58^{\circ}36'N$ $17^{\circ}35'V$, da skibet var på vej tilbage til Greenoch (vind $090^{\circ}/23$). På dette tidspunkt viste vejrkortene et system af retlinede isobarer over Nordøstatlanten i SØ–NV retning i udkanten af et udbredt lavtryksområde, der lå vest for Island, og et træk med vinden tyder på, at fuglene hørte hjemme i det vestlige Skotland eller på Hebriderne.

En Fiskehejre (*Ardea cinerea*) kredsede rundt om skibet ved »Alpha« på $62^{\circ}19'N$ $33^{\circ}35'V$ i 40 minutter før middagstid den 5. november (vind $230^{\circ}/34$); den fløj lavt over vandet med langsomme, tunge slag med de store, afrundede, grå vinger; de sorte svingfjer og den mørke plet på tommelvingen var meget fremtrædende, og det var det gule næb og de bagudstrakte, brune ben også. Den kom nu og da tæt hen til skibet, men gik ikke ned på dette. Der lå et lavtryk mod nord ved Angmagssalik, og på grundlag af vindretningen, som kan udledes af den daglige vejrberetning, har vi udarbejdet denne fugls hypotetiske trækrute (fig. 1), idet vi antog, at den førtes med vinden, og at flyvehastigheden lå mellem 15 miles

pr. time (rute A) og 40 miles pr. time (rute B). Den antoges at være kommet fra det sydlige Grønland, og det er sandsynligt, at fuglen kom til Nordvest-Island med de fremherskende sydvestlige vinde, som i næsten et døgn blæste mellem »Alpha« og Island.

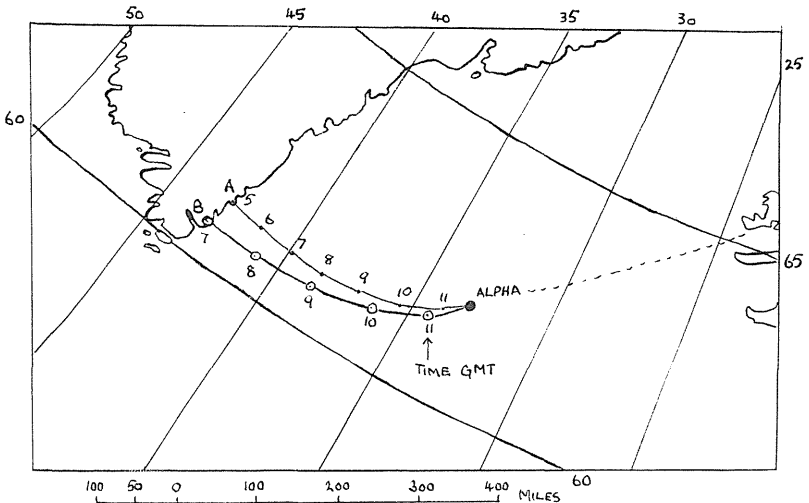

Fig. 1. Fiskehejre (*Ardea cinerea*) set ved vejrstationen »Alpha« i Nordatlanten den 5. nov. 1959, med angivelse af det hypotetiske træk med vinden fra Grønland indenfor grænserne 15 miles pr. time ("A") og 40 miles pr. time ("B").
Heron (Ardea cinerea) observed at ocean weather-station "Alpha" on 5th November 1959, showing hypothetical down-wind track from Greenland within the limits of 15 m.p.h. ("A") and 40 m.p.h. ("B").

Ifølge LOWE (1954) er Hejren kun rapporteret 3 gange fra Grønland siden 1765, skønt der hvert år ses nogle stykker i Island. Denne fugl har sandsynligvis været på tilbagetræk efter at være blevet ført til Grønland fra kontinentet med vinden. Den korteste vej fra Norge til Grønland er ca. 650 miles, og hvis vi regner med LOWE's skøn over Hejrens flyvehastighed på 30 miles pr. time eller 26 knob, kan denne rejse tage op til 25 timer i stille vejr, men kun 7¹/₂ time, hvis fuglen føres afsted med en vindhastighed på 60 knob (d.v.s. vindstyrke 11, orkan). Da den højeste gennemsnitsvindhastighed, vi har oplevet i fire år på et oceanvejrskib, er 57 knob, må farten sikkert ligge indenfor disse grænser, og de daglige vejrberetninger viser, at de gunstigste vejrforhold var herskende mellem

den 22. og den 24. oktober, med moderat til stærk SØ-Ø vind mellem Norge og Grønland. Fuglen kan også være kommet først til Island og have gjort den 160 miles lange rejse til Østgrønland bagefter. Dette ville have krævet 2-6 timers flyvning og kunne være sket mellem den 30. oktober og den 2. november.

SUMMARY IN ENGLISH

Migrants between South Greenland and Iceland.

Observations were made on migratory birds from an ocean weather-ship in the entrance to Denmark Strait (latitude 62° N., longitude 33° W.) from mid-April to mid-May and from mid-October to mid-November 1959.

Spring Migration

Some 25 birds came aboard and 12 species were recorded. The provision of meal-worms and mixed finch seed at various points on deck assisted the recovery of tired Wheatears and buntings respectively.

Much of the spring movement took place in anticyclonic weather and appears to have been from southern Greenland to Iceland. The birds recorded were:

Grey Geese (*Anser* sp.). Skein of 9 flying east on 9th April; a single bird later in the day.

Whooper Swan (*Cygnus cygnus*). Three adults, 7th May. Later one, possibly from the same party, after the ship had steamed some distance.

Golden Plover (*Charadrius apricarius*). Two circled the ship for 5 hours, afternoon of 15th April.

Redshank (*Tringa totanus*). Birds circled the ship on 15th, 16th, and 17th April. The first struck the wheelhouse and fell into the sea, the second circled for 5 minutes, and the third for 12 minutes, when it came aboard and stayed till dusk.

Arctic Tern (*Sterna paradisaea*). Two flew north on 10th May.

Redwing (*Turdus iliacus*). Two came aboard after 10.00 hours on 15th April and remained till early afternoon next day.

Wheatear (*Oenanthe oenanthe*). Eight Wheatears came aboard at various times (see Table 1), and all belonged to the Iceland-Faeroe form *Oe. oe. schiøleri*. Birds which died from exhaustion weighed 16.9, 17.2 and 17.2 gm., which represents roughly 60 % of the normal weight of *schiøleri* migrants passing Fair Isle, Scotland, in anticyclonic weather (Williamson, 1958).

Meadow Pipit (*Anthus pratensis*). Active birds were aboard for 20 minutes late on 23rd April and early on 9th May. Two others came aboard during 10th May and stayed till dusk.

White Wagtail (*Motacilla alba*). One which arrived after midday on 10th May stayed till late next morning.

Redpoll (*Carduelis flammea*). One which circled close to the ship for 12 minutes on the early afternoon of 29th April had the plumage characteristics of *C. f. rostrata*.

Lapland Bunting (*Calcarius lapponicus*). A ♂ came aboard in the late afternoon of 9th May and left during the night.

Snow Bunting (*Plectrophenax nivalis*). Eight birds came aboard (see Table 2) and, like the Lapland Bunting, took the mixed finch seed readily and remained active and restless. They left after "off-passage" periods varying from a few hours to 3 days.

Autumn Migration

Only non-passerines were recorded. A ♀ Eider (*Somateria mollissima*) 70 miles south of Iceland on 22nd October, and a ♂ Eider at "Alpha" on 28th October, seem likely to have originated in south-east Greenland. A Purple Sandpiper (*Calidris maritima*) between Reykjavik and "Alpha" on 24th October may have had a similar origin, and a Dunlin (*Calidris alpina*) at latitude 58°36' N. longitude 17°35' W. on 18th November was probably drifted down-wind in cyclonic weather from West Scotland.

A Heron (*Ardea cinerea*) circled the ship at "Alpha" for 40 minutes before noon on 5th November, having probably travelled down-wind from Greenland in the southern part of a depression centred on Angmagssalik. A hypothetical track is shown in fig. 1. Probably this bird was on redetermined passage following an earlier drift from Norway to Greenland, which could have occurred under the easterly weather conditions prevailing between 22nd–24th October. The species, though an annual vagrant to Iceland, has only three records in Greenland since 1765.

Literatur.

- LOWE, F. A. 1954: *The Heron*. – London.
 McLEAN, I. 1959: Spring Migration of Iceland Redwings. – *Bird Migration*, **1**, p. 81–83.
 WILLIAMSON, K. 1958: Bergmann's Rule and obligatory overseas migration. – *British Birds* **51**, p. 209–232.